

La Plana de Vic (Catalunya). Incidències de les transformacions socials en una societat i una economia agrària*

Lluís CASASSAS i SIMÓ

Entre els Pirineus catalans i la cadena de les Serres Prelitorals, s'estén la depressió de la Catalunya central, on la Plana de Vic constitueix l'element extrem al nord-est; es tracta d'una cubeta excavada dins les terres blanques del Terciari per l'erosió del Ter, al nord i al centre, i pel Congost i els seus afluents, al sud. L'erosió fluvial ha estat relativament fàcil en les margues eocèniques tendres, d'un gruix d'uns centenars de metres, que reposen en discordança damunt del sòcol paleozoic; hi sobresurten alguns turons testimoni protegits pels afloraments de gres, de calcàries o de conglomerats més resistents. El fons de la Plana es troba actualment entre els 400 i els 600 metres d'altitud. Al sector sud de la Plana, entre les localitats de Malla i Tona i el cim de puig l'Agulla, els estrats sedimentaris horitzontals s'eleva dolçament, afaiçonant una sèrie de petits tossals d'un gris blavós amb un perfil característic, que difícilment depassen els 600 metres d'altitud absoluta, i formen el llindar d'Aigüespartides, topònim característic de la separació entre les conques del Ter i del Congost.

Salvador Llobet havia subratllat que l'erosió combinada d'aquests dos cursos d'aigua havien fet de la Plana de Vic una llarga via de pas entre els Pirineus i el Vallès. O dit d'una altra manera, entre la muntanya i el litoral català de Barcelona. Aquest és un fet fonamental per comprendre la disposició d'aquesta part de Catalunya.

Una altra dada important fa referència a la posició de la Plana de Vic en el límit de la Catalunya humida: les precipitacions anuals mitjanes són, solament, de 688 mm a Vic, però poden depassar els 1.200 mm més a l'est, a la Serralada Transversal catalana, on les pluges de convecció estiuenques no són pas rares.

Els fenòmens d'inversió tèrmica, ben coneguts d'encà dels treballs d'Eduard Fontserè, tenen, en aquesta conca, una gens menyspreable influència en el desenvolupament agrícola i, per tant, en el conjunt de l'economia regional. Hom pot recordar que la part més baixa de la Plana pot enregistrar, a l'hivern, temperatures força inferiors a les mitjanes regionals, amb boires freqüents, i, a l'estiu, temperatures diürnes molt elevades, mentre que les nits són fresques pel cel descobert; la primavera és plujosa i tardana, i l'estiu mai no és totalment sec a causa de les precipitacions convectives, a vegades acompanyades de pedregades, a les quals predispesa el marc orogràfic; en fi, que les pluges de tardor són regulars i més freqüents que no pas les d'hivern.¹ Per la seva part, Pierre Vilar ha insistit sobre la importància de les amplituds tèrmiques diürnes hivernals (que van de 31° C a -14 °C), sobretot en el cas de situacions anticiclòniques, que no exclouen les fortes nebulositats en els sectors més enfonsats. «Qui ha recorregut —escriu Vilar— els matins d'hivern, les rutes de l'alt Ter, de l'alt Freser, de l'alt Llobregat, guarda el record d'aquelles boires gelades septentrionals, on hom no se sorprèn de trobar arraulides les filatures cotoneres, com a les muntanyes angleses o als Vosges».²

No és sorprenent, per tant, que als indrets més profunds de la plana, les restes del bosc primitiu continguin roures i, localment, pi roig i que, en canvi, domini el bosc d'alzines als vessants que emmarquen la conca. Les condicions climàtiques locals han contribuït, en certa manera, a fertilitzar els sòls que han estat treballats durant el període històric, fet que ha afavorit la seva productivitat.

Dins d'aquest quadre climàtic de tendència continental i humida, l'agricultura ha adoptat formes d'especialització que la separen dels conreus típicament mediterranis d'hortes i d'arbres fruiters, ja que la producció, més tardana, no podria sostenir la competència comercial amb collites primerenques i més saboroses.

Aquestes condicions edafològiques i climàtiques permeten d'afirmar la vocació agrària de la contrada. És en aquest sentit que cal assenyalar que si el sector primari ocupava a Catalunya, el 1970, poc més del 8% de la població activa, la Plana de Vic en retenia prop del 14%, la qual cosa significa que l'agricultura hi és més important que en el conjunt de Catalunya.

Es tracta d'una agricultura plujosa; el balanç pluviomètric, que ha de tenir en compte la freqüència de les boires, fa possible que es cultivin en secà conreus que, a la resta de Catalunya, no apareixen si no és en camps irrigats, tals com les patates o el blat de moro; alguns d'aquests conreus obtenen, en aquestes condicions, rendiments força elevats: així succeeix amb els farratges, que han substituït a poc a poc la remolatxa, seguint un moviment que és, també, conseqüència del creixement de les necessitats del bestiar, que ha experimentat un important augment a la Plana de Vic.

Tanmateix, es registra actualment una tendència a l'equipament d'aparells d'irrigació de diverses parcel·les per accelerar el creixement de la producció i el rendiment de certs conreus; això és la conseqüència de la integració de l'agricultura local als circuits generals de producció agrícola de Catalunya.

L'examen d'uns quants anys de l'economia local per part de dos autors,³ porta a assenyalar el retard de l'impuls de l'agricultura a la comarca de Vic i la seva relativa estagnació; aquests autors avancen que manca una planificació general que tingui en compte el conjunt de la vida econòmica regional, ja que aquesta darrera pateix una excessiva parcel·lació de les empreses. Però també assenyalen que «les causes subjectives són encara més importants. El caràcter dels pagesos d'Osona és, en general, tancat i les seves actituds són individualistes. La tendència a l'aïllament, característica dels habitants de la regió, s'ajunta amb l'aïllament propi de les activitats agràries, d'on ve que, sovint, cada explotació constitueixi un món separat, i que no es faci front als problemes des d'una perspectiva comunitària». A partir d'aquestes consideracions es pot considerar la situació de la Plana de Vic dins d'un camp més ampli, que englobi l'evolució general de l'agricultura dins el quadre de conjunt de l'economia i de la societat rural de Catalunya.

1. La transformació de les estructures socials

Més enllà de les diferències de ritme i d'intensitat constatades, és la industrialització el fenomen que, a Catalunya, reanima les ciutats. Barcelona i algunes ciutats de l'interior aprofitaran en el segle XVIII una conjuntura econòmica favorable a tot Europa, i s'hi aferaran d'una manera decidida.

En el camí de la revolució industrial, aquestes ciutats aconseguiran restablir la posició econòmica preponderant que havien perdut, en profit del centre de la península, després de les crisis del segle XV, i tant la seva població com la seva economia es refaran completament de la commoció nacional de la derrota de 1714, conseqüència de la guerra de Successió.

A moltes ciutats i pobles de la Catalunya interior, entre les quals hi ha Vic, el creixement de la burgesia urbana fou més lent que als sectors més propers a Barcelona; els grups socials formats per les classes mitjanes i les professions liberals trigaran més temps a exercir una influència sensible malgrat l'incontestable ascens de la burgesia urbana durant el segle XVIII. L'economia agrícola i la població rural resten preponderants a la Catalunya interior, i l'agricultura i el camperolat conserven, apartats dels canvis tècnics, els seus trets tradicionals i primitius.

El creixement urbà repercuteix sobre el sector primari en provocar una alça dels preus de les primeres matèries d'origen agrícola, cosa que afavoreix l'augment de les superfícies cultivades i una expansió econòmica del conjunt del camp català durant la primera meitat del segle XVIII; testimoni d'això són, entre altres coses, a la Plana de Vic, les dates dels llindars de les noves construccions o de les ampliacions que corresponen a aquesta època, tant en els nuclis urbans com a les construccions agrícoles disseminades.

Sense cap mena de dubte, no és erroni avançar que el paper polític jugat per cadascuna de les ciutats, fins i tot les més petites, a Catalunya, està en relació directa amb els accidents geogràfics, i en particular amb la configuració d'un relleu trencat, que facilita la conservació d'un aïllament que manté apartats els fluxos econòmics de llarga distància, així com els centres de decisió superiors, mentre que les forces socials tradicionals de

les ciutats regionals, o comarcals, guarden gelosament aquest aïllament en tant que poden, ja que aquest seria un dels mitjans de perpetuar, amb tota seguretat, la seva influència i el seu poder.

Una situació similar il·lustra bé l'observació feta per J. Gottman: «l'accessibilitat presenta dos tipus de problemes en termes d'una possible acció: com entendre (*la seva*) capacitat d'accés, tot assegurant, alhora, (*la seva*) pròpia seguretat, ja sigui física o econòmica, contra les diferents maneres d'actuar d'altra gent que té accés al mateix espai».⁴ La classe dominant manté, doncs, en la major part de les ciutats de la regió els seus privilegis i el seu poder en la vida local, que resten així sota el control de les forces més tradicionals, mentre que el paper que juguen dins de la vida col·lectiva del conjunt de Catalunya és força exigü.

L'aïllament no va cedir fins al final del segle XIX, amb la introducció de nous mitjans de producció, la millora de la xarxa de comunicacions, l'acceleració de la velocitat dels transports, l'emergència de classes o de grups socials nous que se senten menys arrelats a la terra on estan establerts, i el desenvolupament de noves formes de crèdit i de dipòsits bancaris, darrera les quals es perfila la inevitable dependència financera vers els llocs de decisió centrals, sovint foranis.

És clar que, quan es donen facilitats d'accés a un lloc, el poder local tradicionalment retintut pels grups locals se'ls escapa: «una civilització rural no pot viure si no evoluciona: parcel·les de terra que han produït collites des de fa dos mil anys tenen necessitat de crear-se un esperit nou».⁵ Sovint, a Catalunya, la transformació no s'ha fet pas en profit de la societat i de la civilització rural; al contrari, ha donat creixement a una nova organització que ha implicat l'afebliment de la vida rural local. Això és el que ha passat a la Plana de Vic.

2. El cas de la Plana de Vic

La gran transformació de la Plana de Vic en el domini agrari va produir uns canvis prou espectaculars com perquè hom pugui parlar d'una *revolució agrícola*, amb la introducció del blat de moro als cicles de conreu de la regió. L'adopció i l'adaptació d'aquest cereal van ser ràpids i complets. Avui en dia encara s'hi dediquen 4.300 hectàrees; la producció total depassa les 25.000 tones per any, per bé que el consum local de blat de moro ha disminuït molt.

La Plana de Vic va enregistrar, com tot Catalunya, profunds canvis durant el període de la colonització romana. Al terme de les guerres civils de Roma, en què Catalunya fou un dels teatres més actius, hom va emprendre la colonització agrària del país. Se suposa que els romans van introduir la viticultura a Catalunya i que van desenvolupar-hi els conreus de cereals, d'oliveres, d'ametllers, de lli, etc., fins al punt que els cereals i la vinya van esdevenir els principals conreus de la Plana, i van continuar essent-ho segles després, com en el moment de la repoblació, quan s'hi instal·laren els francs després de l'expulsió dels àrabs. Cap de les espècies introduïdes a Catalunya pels sarraïns —taronja, arròs, cotó, safrà, plàtan— van poder tenir èxit a la Plana de Vic en termes d'economia, car les condicions climàtiques i edàfiques eren poc o gens favorables. Fins una època recent,

la Plana de Vic ha estat, doncs, un domini cerealícola i productor d'un vi mediocre, de baixa graduació i poc apreciat.

La toponímia certifica, però, l'extensió d'un vinyar antic, fet que confirma l'epigrafia medieval a través de textos que permeten de comprendre que aquí, com en altres contrades amb clima poc favorable, la vinya fou introduïda per satisfer les necessitats litúrgiques d'un cristianisme en vies d'arrelament.⁶

Els ritmes estacionals, la humitat climàtica determinada per les pluges i pels períodes de boira lligats a les fases d'inversió tèrmica, i les condicions edafològiques que prevalen sobre el substrat margós, van afavorir l'adaptació del blat de moro i de la patata als sistemes de conreu locals. El blat de moro fou introduït a la Plana de Vic a finals del segle XVIII, afavorit per unes estacions d'estiu humides. Les mateixes condicions jugaren a continuació a favor de la implantació de la patata, que va esdevenir aviat l'espècie conreada més difosa i la més característica de la regió, on ha assolit un nivell de producció i de qualitat molt elevat. El conreu de la patata ha perdut avui en dia aquest caràcter fonamental, cedint cada cop més terreny a diversos conreus destinats a satisfer les necessitats alimentàries del bestiar.

Les conseqüències de la introducció d'aquests nous conreus no es feren esperar massa: els llargs períodes de guaret, característics de les zones de l'interior, van desaparèixer amb la posada en marxa de rotacions de conreus cada cop més avantatjoses. Hom obtindrà del sòl un excedent alimentari per a la població— particularment les *farinetes*, preparades amb la farina del blat de moro, una mica d'oli o de llard de porc, que ja esmentaven els viatgers del segle XVIII—⁷, així com un excedent de farratge per al bestiar, que va afavorir la seva millora i multiplicació, ja que les fulles seques de les espigues del blat de moro, conservades a la tardor, podien estar a la seva disposició a l'hivern. El desenvolupament de la ramaderia va facilitar uns efectes consegüents importants. En primer lloc, l'extensió dels conreus en tots els sectors de la Plana, ja que es disposà ràpidament d'un volum important de fems per adobar i enriquir els sòls. Va ser possible, per una altra banda, de satisfer la creixent demanda de carn, de llet i, d'una manera general, de productes derivats del bestiar que demanava la població dels sectors urbans i industrials de Catalunya, en plena expansió en aquesta época.

D'aquest moment data igualment l'especialització de Vic en l'activitat del sector de la cansaladeria i d'altres productes derivats de la ramaderia porcina. Però hom ha vist que les estructures artesanals d'aquesta xarcuteria, a vegades establerta sobre bases domèstiques, han gairebé desaparegut avui en dia, superades per les empreses industrials d'estructura capitalista, capaces d'utilitzar tècniques més modernes.

Tots aquests canvis van proporcionar a la regió de Vic una riquesa nova, i afermaren la dominació de la noblesa, propietària secular de les terres, mentre que aquesta classe va perdre, en altres parts de Catalunya, el seu poder en profit de grups socials nous, més dinàmics, constituïts per industrials i comerciants. Diversos autors no han deixat d'assenyalar l'abundància de la noblesa i dels propietaris de terrenys a la Plana de Vic; un d'ells assegura que, en el seu temps, Vic era, després de Barcelona, la ciutat de Catalunya on residia el nombre més gran de nobles.⁸

Hom pot comptar a la mateixa època una abundant població dispersa en masos, llogarrets i granges a la Plana de Vic. I la impressió general és la d'una contrada catalana d'una vitalitat i d'un potencial demogràfic considerables. La població s'elevava a 37.630 habitants el 1785, amb una densitat de 52 habitants per quilòmetre quadrat. Recordem que el 1975, sense Barcelona i el seu hinterland més proper, la densitat de població de Catalunya era de 59 habitants per quilòmetre quadrat i de 88,6 a la Plana de Vic.

Els viatgers i la documentació de l'època donen informacions que permeten descriure la Plana quan la transformació de la seva agricultura comença a enregistrar resultats prou sensibles; encara que no existien parcel·les amb irrigació, hom no troba ni un sol tros sense conrear; no es produeix ni oli, ni vi, ni fruites, ni productes d'horta; però «la terra no resta mai buida, ja que es fan dues collites l'any, car des que s'acaba la sega, hom sembla el mill, i quan s'han collit les faves hom hi planta les mongetes; i, el mateix any, hom sembla de nou el blat i, més tard, el blat de moro, i a continuació, de nou el blat».⁹

Les desigualtats socials esdevenen, a despit d'aquesta evolució, més i més marcades. Aquest és un punt que s'ha de tenir present per comprendre la posterior evolució de la comarca. Els membres de les classes més pobres es posen a treballar, per viure una mica millor, en les manufactures que elaboren pells i tèxtils, sobretot a Vic, capital de la comarca d'Osona, i als llogarrets de la vall del Ter; la seva situació era dolenta o molt dolenta: «la terra pertany als propietaris de les granges, que són molt rics, i la gent de les viles i dels llogarrets només tenen les seves mans i el seu enginy. L'alimentació de tot l'any és la farina de blat de moro i un tall de porc», explica Zamora.

Més tard, la implantació d'indústries d'origen barceloní va tenir profundes repercussions en aquest quadre social. Per bé que existien, des de l'Edat Mitjana, algunes indústries de caràcter artesanal a Vic, aquests vells establiments no van pas ser, a finals del segle XVIII, contràriament al que va succeir a d'altres parts de Catalunya, el nucli al voltant del qual es van operar les transformacions industrials modernes.

Les classes socials enriquides gràcies als beneficis obtinguts del conreu del blat de moro, del blat i de les patates, van adquirir una mentalitat conservadora que va esdevenir, amb el pas del temps, un fre capaç d'aturar qualsevol mena de transformació. De manera que la Plana de Vic restà tancada en estructures socials i econòmiques poc modificades, i que s'han perpetuat fins una època recent, les quals han alentit l'evolució del país després de l'etapa de transformació precoç que va representar la seva *revolució agrícola* basada en el fruit obtingut de la introducció de nous productes.

Després d'haver esdevingut un país benestant, controlat per individus rics, i d'haver-s'hi acostumat, la Plana de Vic va travessar un període de crisi econòmica i va viure una època de pobresa generalitzada ben diferent a la de l'impuls fonamentat sobre l'agricultura dels decennis anteriors. La Plana de Vic, esdevinguda una regió *rica*, quasi autosuficient, negligí voluntàriament una agricultura orientada cap a fins comercials, amb l'única finalitat de preservar la seva inaccessibilitat. Això va produir que aquesta regió i les seves classes dominants no poguessin disposar, més tard, dels capitals necessaris per fer front a les transformacions que es preparaven.

Vic, la ciutat, estava dominada per una societat urbana conformista i benpensant, composta per propietaris absentistes, la vella aristocràcia local i els membres de les professions liberals sovint sorgits dels mateixos estrats socials superiors, homes de toga que havien estat els gestors i els consellers de la societat tradicional. Hom no pot oblidar que els iniciadors de la industrialització de Vic havien estat els fills petits de les poderoses famílies rurals de feia molt de temps enriquides.

Aquesta societat urbana havia d'ésser la protagonista de les transformacions i modernitzacions que, a Catalunya, aparegueren com un reflex de les de Barcelona. Lenta-ment, malgrat la resistència de la vella societat, les activitats industrials i comercials van fer pujar una nova burgesia urbana: botiguers, comerciants, transportistes, tècnics, empresaris de totes classes, buròcrates, estudiants, etc.. Hom pot notar paral·lelament l'impuls del grup de les professions liberals d'on van sortir, a l'inici, els membres de les organitzacions polítiques tradicionals —els conservadors, els integristes, els regionalistes—, els quals formaven un grup en què l'origen i la composició mantenien les relacions i els lligams, sovint de dependència, respecte als grups bancaris i financers d'origen exterior a la regió. Tot això succeeix al mateix temps que declinen les velles aristocràcies tradicionals, que mantenen, bé que apartades de la direcció política de la ciutat, prou influència com per intentar endarrerir les transformacions, cosa que a vegades aconsegueixen.

El catalitzador de totes aquestes transformacions, que, avui dia, prossegueixen, ha estat certament la formació d'una nova classe: un proletariat industrial constituït per una gran part d'una població immigrada d'origen exterior a la regió. Aquest és el punt en què es basa la diferència entre la primera onada d'industrialització i els moviments més recents: la mà d'obra dels moments inicials de la industrialització a Vic, així com en moltes altres ciutats industrials de Catalunya, provenia, bé de les antigues capes d'artesans urbans, bé dels nuclis pagesos originaris dels sectors muntanyencs de tota la comarca i dels sectors rurals més retardats: l'Esquirol, Gurb, Sant Bartomeu del Grau, Sobremunt, Muntanyola, etc. Aquesta població d'origen muntanyenc fou la primera a ocupar els *eixamples* obrers de la zona suburbana i el trist alineament de les casetes de les colònies obreres del tèxtil, disposades per tot el curs mitjà del Ter a la comarca d'Osona.

Contràriament, les darreres onades de treballadors industrials arribats a Vic estan totalment formades per obrers que vénen de regions amb una economia exclusivament agrícola i de societats agràries en crisi de fa ja molt temps de l'interior i el sud de la península; el vell grup dels industrials no era suficient per conduir les noves transformacions i ha estat necessari incorporar aquesta població obrera d'origen exterior a la regió. Ara bé, el pes d'aquesta població, per bé que els vells grups socials locals fan els esforços necessaris per tenir-los aïllats i a un costat del poder, es fa sentir cada dia més, empenyent la vella capital comarcal vers noves mutacions.

Hom pot, doncs, concloure provisionalment que la nova societat urbana de Vic és força diferent de la societat tradicional, que resta, però, com una de les parts constituents de la nova. Un dels trets característics d'aquesta nova societat urbana és la seva dependència o, en tot cas, el seu lligam amb centres econòmics o sòcio-culturals exteriors, que es po-

den identificar amb Barcelona. Dins d'aquesta nova societat que s'està posant a punt, hi ha tota una sèrie de relacions socials noves, diferents de les antigues, que estan a punt d'imposar-se.

3. Es pot imaginar el futur?

Hom no pot, evidentment, considerar que avui en dia el futur de la Plana de Vic sigui independent de l'evolució general de Catalunya. Però s'hauria de tenir en compte, d'una part, que el seu ritme de desenvolupament i d'expansió és més lent que el procés del conjunt de Catalunya; i, per altra banda, que el procés de desenvolupament de l'aglomeració urbana i industrial de Barcelona segueix un model fortament centralitzat que influeix desfavorablement el funcionament de moltes de les regions on predomina una economia eminentment rural, com és el cas, entre d'altres, de la Plana de Vic.

Diversos arguments estadístics¹⁰ poden recolzar aquestes proposicions. Així, dels llocs de treball creats a Catalunya entre 1961 i 1968, el 80% han estat a cinc comarques de l'àrea de Barcelona (Barcelonès, Vallès Occidental, Baix Llobregat, Vallès Oriental i Maresme) i al Tarragonès i al Bages. Un grup d'aquestes comarques, que no cobreixen ni el 12% del territori català (Barcelonès, Baix Llobregat, els dos Vallès, Maresme i Bages), concentra, des de 1964, el 76% dels llocs de treball industrials. La comparació de les dades disponibles per comarques semblants a Osona aporta alguns aclariments útils (taula 1).

Taula 1. Alguns indicadors de l'activitat industrial
(per cada comarca, part del percentatge del conjunt de Catalunya)

	creació de llocs de treball entre 1963 i 1968	nombre de treballadors industrials	import de les inversions superiors a 1 milió de ptes en la indústria entre 1968 i 1970
Osona	1,23	2,65	0,74
Anoia	1,73	2,07	--
Bages	3,02	4,43	2,15
Ripollès	--	--	1,57

Després de 1970, poques empreses industrials noves s'han creat a la Plana de Vic, i aquelles que ho han estat reuneixen pocs llocs de treball. Malgrat això, els 22.000 treballadors del sector industrial representen ja, el 1975, el 49,3% de la població activa total. Entre aquests treballadors, més del 80%, 16.700 en total, treballen en empreses de més de 25 persones (taula 2). L'estructura industrial es basa, a la Plana de Vic, en indústries tradicionals: tèxtil i cuir, cosa que és suficient per assenyalar la seva fragilitat.

Taula 2. Les empreses industrials amb més de 25 treballadors

branca industrial	nombre d'empreses	nombre de treballadors
tèxtil (cotó)	65	9.009
metal·lúrgia	40	3.692
cuir i pell	8	979
ind. alimentària	12	834
fusta	9	368
ind. química	6	236
panificació	1	42
construcció	30	1.523
Total	171	16.683

La crisi del sector cotoner, general a Catalunya, té aquí profundes repercussions que amenacen el creixement recent: el 60% dels treballadors industrials de la comarca d'Osona són, en efecte, assalariats d'empreses tèxtils; i l'atur presenta repercussions prou sensibles sobre el poder adquisitiu de tota la població. La regió de Vic no pot basar el seu creixement futur sobre els models precedents: l'esdevenidor de la seva estructura industrial depèn de les seves possibilitats de renovació per la introducció de branques més progressives capaces d'absorbir la mà d'obra excendent que l'evolució industrial mateixa deixa disponible.

Tals possibilitats de transformació estan en relació amb la capacitat d'inversió a la mateixa Plana de Vic; ara bé, aquesta és reduïda. Hom es troba aquí en una zona que forneix de primeres matèries; així, dins del sector lacteri,¹¹ Vic no és res més que un centre de recollida, ja que però la manipulació i la fabricació dels productes derivats s'efectuen en centres exteriors a la mateixa comarca. Vic veu, per altra banda, com l'estalvi local està canalitzat per establiments bancaris que no pertanyen a la societat de Vic, i com aquests bancs reinverteixen, evidentment, en els sectors on la rendabilitat és a la vegada més segura i superior.¹² I hom remarca, d'altra banda, que la base d'alguns sectors que avui dia actuen pertot arreu com els motors del desenvolupament econòmic, com per exemple la indústria química, està poc menys que descuidada a la Plana de Vic.

No és útil, sens dubte, d'allargar la llista dels exemples que mostren la relativa estagnació econòmica de la Plana de Vic en comparació amb l'evolució d'altres regions de Catalunya que presenten característiques físiques i demogràfiques similars.

És evident que la proximitat de Barcelona i de la seva àrea metropolitana hi ha jugat un paper desorganitzador. L'aglomeració ha actuat també, en certa manera, com un factor dinàmic respecte de l'economia de Vic en reclamar constantment el proveïment de nous productes agrícoles; però l'aglomeració ha jugat igualment com un fre oposat a la seva evolució en deixar la Plana de Vic quasi al marge del procés de modernització. Però s'ha d'assenyalar que existeixen també alguns factors interns que no han pas ajudat, sinó més aviat al contrari, la Plana de Vic a harmonitzar el seu ritme d'evolució i de funcionament amb els de l'economia de Catalunya. Aquests factors estan marcats per l'estructura interna de la societat rural local, pel pes determinant de les herències històriques.

Així doncs, la major part dels propietaris de terres ni les treballen ni habiten als masos: el sistema de parcel·lació és predominant i hom ha demostrat suficientment que ha retardat el desenvolupament econòmic agrícola, i en particular la ramaderia. Per altra banda, aquest és un punt que s'ha de tenir en compte que, després del que s'ha dit de la transformació de la Plana de Vic al segle XVIII, les explotacions agrícoles, en general de prou extensió com perquè els seus propietaris puguin viure còmodament, són, però, massa petites per permetre una acumulació de capitals que puguin ser reinvertits a d'altres sectors que participin en la transformació de la comarca.

A tots aquests factors conjugats, que es poden considerar com a obstacles al desenvolupament de la vida col·lectiva, s'afegeix l'envelliment progressiu de la població de la comarca. Amb la manca d'una indústria dinàmica i creadora de llocs de treball, no hi ha un corrent d'immigració capaç de dur cap a la comarca elements exteriors joves i emprenedors com els que han estat característics de l'evolució demogràfica dels darrers decennis.

Contràriament la fracció més jove de la comarca d'Osona emigra vers les zones densament industrialitzades de Catalunya: ni a Vic ni a les altres viles de la regió no hi ha llocs de treball que permetin la seva integració completa en la producció ni fer-la participar en el progrés social.

Conclusió

Les perspectives presents no són, doncs, gaire encoratjadores. Sembla que l'evolució de la Plana de Vic, des dels inicis de la seva mutació agrícola fins ara, confirma la hipòtesi que s'havia formulat: el fet d'enriquir-se molt ràpidament i d'haver assolit una capacitat d'autosuficiència quasi absoluta ha mantingut, a la classe dominant de Vic, un esperit fortament conservador i conformista que, a vegades, ha impedit i ha retardat el moviment i la dinàmica de progrés que, a d'altres comarques properes on l'agricultura ha estat menys desenvolupada i menys lucrativa, ha acompanyat el període marcat pels progressos de la industrialització a tot Catalunya.

L'exemple de la regió de Manresa n'és testimoni. L'agricultura ha estat encara més difícil a causa dels sòls i de les combinacions climàtiques; els propietaris locals de la terra han hagut, doncs, de cercar altres mitjans de creixement i han participat abans en la via del desenvolupament industrial i per aquesta raó tenen una forta relació amb el pol econòmic de Barcelona, amb el resultat de situar l'agricultura a un segon nivell malgrat que el seu pes específic no és gens menyspreable.

A Vic el pes dels grups tradicionals és evident; el lligam amb les formes antigues d'explotació econòmica i d'organització social és clara; la societat local conserva una estructura de grup molt tancada; i fins avui dia la indústria no s'ha desenvolupat massa. Solament la integració dels estrats nous i dels grups socials sorgits de les transformacions més recents de l'economia i de la societat permetran d'incorporar, més enllà del manteniment dels prejudicis tradicionals, la comarca d'Osona a la via de les transformacions estructurals indispensables per a la creació d'una societat nova capaç de servir l'interès del país.

Hom pot, finalment, considerar que la comarca de Vic, igual que altres parts del país i de la nació de Catalunya, només podrà, en definitiva, trobar la solució als problemes creats per la seva estagnació actual i resoldre tot allò que es deriva de les herències, en un pla més vast i més general que reforci la potència de tots els sectors de l'economia i de la societat a Catalunya i que sigui capaç d'harmonitzar l'activitat de totes les seves parts. Això és, evidentment, posar-se en contra de l'opinió que sosté la hipòtesi d'un projecte de desenvolupament de Catalunya en funció d'un centre únic i d'activitats solament industrials.

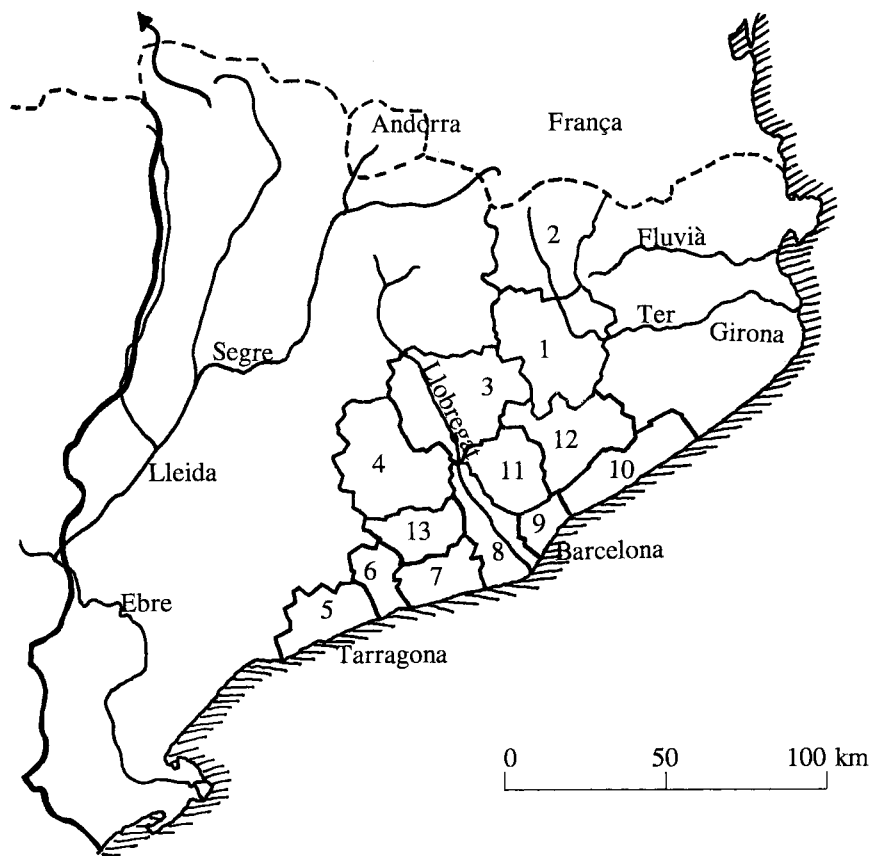
Tolosa de Llenguadoc
Juliol, 1980

* Traducció d'Enric Mendizàbal. L'article va aparèixer a la *Revue Géographique des Pyrénées et du Sud-Ouest*, tom, 51.

Notes

- ¹ Tot això es pot veure a: Salvador Llobet, «Osona», a *Geografia de Catalunya*, Barcelona, AEDOS, vol. 2, pp.361-384.
- ² Pierre Vilar, *La Catalogne dans l'Espagne moderne*, París, SEVPEN, 1962, vol. 1, p. 315.
- ³ Xavier Segura i Maria Josefa Rosanas, *Aproximació a l'economia d'Osona*, Barcelona, Caixa de Catalunya, 1978.
- ⁴ Jean Gottman: *Essais sur l'aménagement de l'espace habité*, París, Mouton, 1966.
- ⁵ Daniel Faucher, *La vie rurale vue par un géographe*, Toulouse, Institut de Géographie, 1962.
- ⁶ Lluís Casassas, *Fires i mercats a Catalunya*, Barcelona, Edicions 62, 1978.
- ⁷ Francisco de Zamora, *Diario de los viajes hechos en Cataluña (1785)*, Barcelona, Curial, 1973.
- ⁸ Francisco de Zamora, *op. cit.*
- ⁹ Francisco de Zamora, *op. cit.*
- ¹⁰ Cf. Segura i Rosanas, *op. cit.*, (vegeu nota 3) i R. Pujol i Marigot, «Localización de la industria en Cataluña», *Información Comercial Española*, 1968, n° 417-418.
- ¹¹ Sobre aquest punt, vegeu A.F. Tullá, «Une enquête dans les Comarques pyrénéennes en Catalogne», *Revue géographique des Pyrénées et du Sud-Ouest*, 1980, tome 51, fascicule 3, pp. 281-290.
- ¹² Es tracta del Banco Zaragozano, del Banco Central, de la Banca Comercial de Manresa, del Banco de Santander, del Banco de Bilbao, del Banco de Vizcaya, etc.

Les comarques de la Catalunya

1. Osona (Vic); 2. Ripollès (Ripoll); 3. Bages (Manresa); 4. Anoia (Igualada);
5. Tarragonès (Tarragona); 6. Baix Penedès (el Vendrell); 7. Garraf (Vilanova i la G.);
8. Baix Llobregat (St. Feliu de Ll.); 9. Barcelonès; 10. Maresme (Mataró)
11. Vallès Occidental (Sabadell); 12. Vallès Oriental (Granollers);
13. Alt Penedès (Vilafranca del Penedès).